

Четвртог текућег месеца, кинеска државна агенција „Ксинхуа“ објавила је предлог принципа решења кризе која већ целу годину разара Сирију и Блиски исток, најозбиљније угрожавајући светски мир. Документ је написан у Пекингу. Тишина коју је предлог изазвао у западним медијима је дубока: док се у Савету безбедности, према *Цер узалем посту*

, веома озбиљно преговара, снажни наслови најзначајнијих западних медија их се не дотичу. У току је озбиљно погађање.

Кина је преко обичаја, уложивши два вета у Савету безбедности, пред светском јавношћу отворено понудила, готово издиктирала, принципе и оквир решења проблема у кључној земљи на Блиском истоку. Тога никада у историји било није. Није мање значајно ни то што се предлог не нуди ни Европи, ни Арапима, чије је резолуције узастопно, у октобру и фебруару, заједно са Русијом забранила у Савету безбедности, већ директно Сједињеним Државама, а провођење само и једино Уједињеним нацијама. Њен је предлог у основама сагласан ономе којег би понудила Русија, која у процес транзиције председничке власти улази оптерећена уличним протестима.

Како се Сирија налази на граници Азије – Израел је одваја од Африке – она спаја Малу Азију са Арабијом, а источни Медитеран са Месопотамијом и Ираном. На тој тачки спајају се хеленско-турска раселина, која се протеже до Бањалуке, и линија шиитско-сунитске пизме која се повлачи до Адена. Критеријум према којем сам исцртао линију – верске разлике – узет је не само стога што само он има значај у тако дугом периоду, или што има савремен гасно-нафтни квалитет, већ зато што значи критеријум националног раздвајања, тиме и оквира за решење које би задовољило легитимне интересе светских и регионалних сила у домену заштите људских права те несметаног рада изворишта и неометаног тока хидрокарбоната.

Сирија

Непосредне мере и оквир за провођење дефинисани су тако да би било какав покушај препречавања био тежак грех како према ауторима, тако и према читаоцима: „Влада Сирије и различите фракције требало би да, на уму имајући дугорочне и фундаменталне интересе своје земље и народа, моментално покрену обухватан (*inclusive*) политички дијалог без услова претходно постављених и решења претходно одређених, кроз

непристрасно (
mpartial

i

) посредовање заједничког специјалног изасланика Уједињених нација и Арапске лиге, договори о свеобухватној и детаљној мапи пута и временском распореду, за реформу кроз договарање те да их примени што скорије, обазујући се на обнову националне стабилности и јавног реда.“

[\[1\]](#)

Обухватност учесника те изостављање претходних услова и накнадног исхода подразумева да Кина отворено одбацује могућност да Асад буде дисквалификован оптужбом за ратне злочине или присиљен да преко људског разбора прихвати капитулацију према јеменском моделу, предајом власти потпредседнику, како захтева Арапска лига. Формулација „обухватности“, поред одраза реалног стања на терену са којег се поражени побуњеници повлаче, укључује и признање туниске конференције „Пријатеља Сирије“ да не постоји организација која би могла да буде призната као легитимна, Асадовој супротстављена власт: Сиријско национално веће је дефинисано као „водећи легитимни представник“ уместо „јединог легитимног представника“. [\[2\]](#)

Моменат да се изађе са иницијативом није могао бити повољнији. Асад је последњим победама над побуњеницима и кажњавањем сумњивих, које је у току, показао не само способност да контролише и земљу и људе, што је важна ствар, већ и војску, што је на Блиском истоку одувек прва и последња најважнија ствар. Победа над исламистима и дезертерима, однесена на урбаном бојном пољу без подршке авијације, јесте лепак који је сјединио лондонског ђака, офтамолога Башара ал Асада, са језгром лојалних ветерана до нивоа десетара. Достојан је оца, Хафиза, генерала авијације. При томе, он је доношењем новог вишестраначког устава, на којем се могу градити слободни избори, задовољио политичке потребе већине мислећег света унутар земље. То је моменат у којем силе, уколико постигну консензус, могу да зауставе грађански рат.

Сиријски досије је током протекле године био је у рукама Хилари Клинтон, док се Обама задржао на прокламацијама да Асад мора да напусти власт. Припрема кинеске понуде била је дуга, свеобухватна и пажљива: објави предлога претходила је критика реторике, начина и правца којим се процес запутио. Критика упућена Хилари Клинтон, написана је као увод у заседање Националног конгреса и Политичко консултативне конференције кинеског народа, што су кораци у примопредаји председничких овлаштења, у ствари је јасна порука да је дошло време да се разговара са Обамом.

Амерички демократски председник је у изборној кампањи што, према основним начелима

тог процеса, значи да је у спољној политици склонији избегавању ескалација и постизању разборитог компромиса. [3] У Лондону, кључном сараднику у војним авантурама, одржавају се на лето Олимпијске игре. Париз би се вратио у одлучивање о Сирији, будући да га је на терену заменила Турска, која није стална чланица Савета безбедности. На изборима за Меџлис, одржаним у одсуству реформиста, Ахмединеџад је изашао значајно ослабљен. Израел је животно заинтересован за стабилизацију Сирије која би, при новом демократски одређеном распореду снага у земљи, несумњиво ослабила везе са Техераном и Хесбалахом у Либану. Голанско питање се у тим околностима неће у скорије време отварати, што је Јерусалиму у основи довољно. Турска је, будући од првог дана активним фактором у кризи, намерна да у Сирији убере обећаване профите помажући рат, мир или и једно и друго.

Начела

Начела која Кина узима као адекватан међународни оквир, у ком би била проведена обнова Сирије, нису никакав новитет. Наведена су према речима анонимног извора на веома високом нивоу које чине увод у документ дат државној агенцији: „Кина се држи сврха и принципа Повеље УН и базичних норми које управљају међународним односима (...) Кина је посвећена одржању (*committed to upholding*) независности, суверенитета, јединства и територијалног јединства Сирије ...” То јесте скуп речи које се понављају увек и у свакој прилици, за чију је циничну примену Србија пример и леп и свеж, али оне, и свака за себе и све заједно, у случају Сирије имају пун и изворан смисао у свим, па и у хуманитарним питањима.

Супротстављајући се кориштењу хуманитарног претекста за мешање у унутрашње ствари држава, Кина се изјаснила против примене контроверзног принципа „одговорности да се заштити“. Тај је принцип Генерална скупштина УН прихватила 2005. године и налази се у члановима 138-140, одељак „Одговорност да се становништво заштити од геноцида, ратних злочина, етничког чишћења и злочина против човечности“, документа *2005 World Summit Outcome Sixtieth session*, предвидевши такође примену седмог поглавља Повеље, на коју се Савет безбедности позива када доноси одлуку да одобри примену силе.

[4] Први пут је примењен и злоупотребљен путем резолуције Савета безбедности број 1973 о ситуацији у Либији. Операција, коју је на своју руку извео део конзилијума, успела је да боље бити није могло, али је пацијент, нажалост, умро и тренутно се распада. Арапска лига и НАТО силе су током протеклих месеци, прецизније од августа 2011, почеле да у ту сврху употребљавају медије, али им је успех у конструисању елемената за задовољење једног од четири услова измакао. Одлучно упозоравајући против хуманитарне интервенције, оружаног мешања, смене режима и санкција, Кина јасно поручује да нема начина да се од ње измами да у случају Сирије пристане на било шта

од тога: она је, напротив, спремна да се на основу Повеље УН и „основних норми које управљају међународним односима“ укључи у „на равној нози, стрпљиве и пуне“ консултације о политичкој солуцији, „у напору да обезбеди јединство Савета безбедности“.

Значај кинеске иницијативе о решењу сиријске кризе, да закључимо, може да се анализира на три нивоа: геостратешко/геоенергетском, регионалном и са становишта међународног права. Иза геоенергетско/геостратешког питања Блиског истока, где је Кина несвакидашњом иницијативом исцртала границе простора којег види као границу Азије, не стоји само демонстрација активизма силе у успону. Ради се о првом удруженом руско-кинеском покушају заустављања, док је време, праксе злоупотребе криза режима по либијском моделу у областима од заједничког стратешког интереса. У последњем случају, у контексту норми и праксе у међународном праву и међународним односима, политику Кине у сиријском питању ваља посматрати на уму држећи како декларисан пренос тежишта америчког деловања на Пацифик, тако и веома конкретан спор око Јужног кинеског мора. Та област се, квалитативно говорећи, мало разликује од Блиског истока: богата је изворима енергије, налази се на поморском правцу од глобалног значаја, оптерећена је постојећим и потенцијалним националним и верско-етничким конфликтима. Основна разлика је у томе што се област не налази у зони кинеских националних интереса, већ на кинеским границама. Будући да су државе АСЕАН-а приликом усвајања поменуте резолуције Генералне скупштине биле уздржане, Кина им се фактички придружује.

[1] „2. The Syrian Government and various factions should bear in mind the long-term and fundamental interests of their country and people, immediately launch an inclusive political dialogue with no preconditions attached or outcome predetermined through impartial mediation of the Joint Special Envoy of the United Nations (UN) and the Arab League (AL), agree on a comprehensive and detailed road-map and timetable for reform through consultation and implement them as soon as possible with a view to restoring national stability and public order.“

China raises statement for resolving Syria issue, Xinhua, Updated: 02:21 2012-03-04 http://europe.chinadaily.com.cn/china/2012-03/04/content_14748488.htm

[2] „We view the Syrian National Council as *a leading legitimate representative* of Syrians seeking peaceful democratic change and as an effective representative for the Syrian people

with governments and international organization.“

Hillary Rodham Clinton, Intervention at the Friends of Syrian People Meeting at Tunis, Tunisia,
US Department of State,
February 24, 2012

<http://www.state.gov/secretary/rm/2012/02/184606.htm>

То је разлика у формулацији коју чини одсуство одређеног члана „the“.

[3] Под условом, наравно, да је то тако и са становишта Пи-Ара.

[4] Responsibility to protect populations from genocide, war crimes, ethnic cleansing and crimes against humanity

„139. ... The international community, through the United Nations, also has the responsibility to use appropriate diplomatic, humanitarian and other peaceful means, in accordance with Chapters VI and VIII of the Charter, to help to protect populations from genocide, war crimes, ethnic cleansing and crimes against humanity. In this context, we are prepared to take collective action, in a timely and decisive manner, through the Security Council, in accordance with the Charter, including Chapter VII, on a case-by-case basis and in cooperation with relevant regional organizations as appropriate, should peaceful means be inadequate and national authorities are manifestly failing to protect their populations from genocide, war crimes, ethnic cleansing and crimes against humanity.“

Resolution adopted by the General Assembly 60/1., 2005 World Summit Outcome Sixtieth session, Agenda items 46 and 120, 24 October 2005 <http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=A/RES/60/1&Lang=E>